

Relatoria del grup Acció Cultural

Published by [Álvaro Serrano Sol](#) [1] on 07/11/2016 - 13:20 | Last modification: 08/10/2018 - 09:25

DEBAT 16

«Si no ho fa l'ajuntament, la gent s'involucra algo més»

Entre els plecs, el fil vermell es mou'. Marta Ricard

Les polítiques culturals en l'àmbit dels petits municipis o en el context rural, són en general un àmbit poc estudiat a casa nostra i a Europa, tot i que al continent hi trobem certes excepcions, com els casos de França, el Regne Unit o alguns països escandinaus on el tema és important des de fa més d'una dècada. A Espanya i a Catalunya, ni l'acadèmia ni els diferents observatoris de la cultura que depenen de les administracions públiques han estudiat aquest tema més enllà dels genèrics estudis sobre la despesa dels ens locals o certs estudis sectorials com els de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona.

La Sala Plató del Centre d'Estudis i Recursos Culturals va acollir el grup de treball "c", que sota el títol d'Acció cultural tenia l'objectiu de **debatre sobre l'estat de les polítiques culturals als petits municipis i com interactuen o poden fer-ho els diferents agents que hi estan involucrats**. El grup comptava amb una moderadora de luxe, l'activista cultural i directora del [Centre Quim Soler: la literatura i el vi](#) [2], Roser Vernet i una representació força plural dels actors que treballen en el dia a dia de la cultura als municipis de la Catalunya rural.

El diàleg va començar amb la invitació de la moderadora a que cada participant expliqués la seva visió del paper que juguen les administracions en l'acció cultural al seu entorn. Verònica Guirguis, de Deltebre Dansa, va trencar el gel i va subratllar la importància que havia tingut el suport de les institucions públiques per que el festival que gestiona es consolidés al llarg dels anys. Per a propostes com la seva, un festival que integra l'exhibició amb la formació en el camp de les arts escèniques i que està localitzat a la perifèria de Catalunya, el suport de l'ajuntament i de la Generalitat de Catalunya ha estat fonamental. Durant la primera etapa del festival, l'ajuntament de Deltebre va acollir amb els braços oberts la proposta, que venia d'una mala experiència a Tortosa, i la va fer seva, i quan la cosa ja estava una mica més consolidada, va aparèixer l'important recolzament de la Generalitat. El Departament de Cultura valora molt positivament els projectes de prestigi com aquest que tenen un considerable impacte socioeconòmic i contribueixen a articular el territori i construir noves centralitats culturals. De tota manera, el de Deltebre Dansa no és un cas molt representatiu de la realitat cultural dels petits municipis (Deltebre supera els 10.000 habitants), ja que les dimensions del seu projecte, en termes de nombre d'activitats programades o assistents el situen en una altra lliga.

Més realista i quotidiana va sonar l'experiència d'en Gerard Viladraga al voltant del Festival de Poesia de Gironella, una proposta modesta i sorgida arran de la iniciativa del poeta local Vicenç Zumajo que enguany ha celebrat la seva segona edició a la biblioteca pública de la vila. Una de les idees fortes que va voler transmetre en Gerard va ser la importància que tenen sovint les biblioteques als petits municipis i els nuclis urbans que els rodegen. Tot i que el model (el de les biblioteques de la Diputació) és un model d'èxit, en Gerard va constatar un fet amb el que tots els presents varen estar d'acord, i es que a municipis tan petits, el factor humà, que ja es important a institucions més grans, adquireix una dimensió molt més rellevant. Deia això a rel de la comparació entre la biblioteca de Gironella, que s'ha convertit en un gran dinamitzador cultural, i la de Berga, que

des del seu punt de vista no explota ni de bon tros el seu potencial. **En aquests casos, per damunt dels equipaments i els recursos dels que disposin hi són les persones que les gestionen.** Sobre aquest factor humà, va afegir en Gerard, a rel d'una proposta de festival de teatre en la que fa temps que treballa, que dialogant amb els ajuntaments de la zona ha xocat contra un mur i ha vist que sovint, les entitats culturals i els ajuntaments, i especialment els alcaldes, parlen idiomes diferents. Després de diversos apropaments ha desistit i finalment programarà el festival al '[Konvent](#) [3]', un centre cultural autogestionat que ha esdevingut un dels centres neuràlgics de la vida cultural del Berguedà.

L'Anabel i l'Alexandra, de l'editorial i empresa de gestió cultural 'Apostroph [4]', han editat diverses publicacions de literatura de terror i han organitzat, amb la col·laboració d'un ajuntament lleidatà, una trobada d'escriptors de terror per celebrar el dos-cents aniversari de la reunió de Villa Diodati on es van concebre *Frankenstein* i el *Vampir*. També han editat una guia turística sobre el viatge del Quixot des de Saragossa fins a Barcelona amb la col·laboració dels municipis que travessa. Elles, tot i haver trobat la complicitat d'un petit municipi per organitzar una proposta tan poc "comercial" com el festival de literatura de terror, comentaven que havien volgut fer un projecte al voltant de la Batalla del Segre, inspirades en la feina que s'havia fet a les comarques del sud amb la Batalla de l'Ebre, però **havien xocat amb la manca total de voluntat de cooperar entre els ajuntaments de la riba del riu.**

Des de l'altra banda de l'escenari, en **Pere Cases, regidor de cultura de Vacarisses ens va fer pensar en el concepte d'arrelament al territori i en la integració dels nouvinguts.** Explicava en Pere que ell era relativament un nouvingut al seu municipi, però que des de la seva arribada s'havia involucrat en el teixit social. Havia participat primer i dirigit després diverses associacions culturals locals i això li permetia ara fer política amb un gran coneixement de la situació cultural i alhora valorar també la dificultat que té liderar i acompanyar l'acció cultural d'un municipi des de les institucions. En la línia del que havia comentat en Gerard sobre el factor humà, en Pere afegia un altre element que havia facilitat la seva tasca al capdavant de la regidoria: l'actual alcalde havia estat regidor de cultura en el passat. Això va posar sobre la taula un tema que va sobrevolar tot el matí durant el debat: **la confusió i la manca de comprensió sobre la cultura i les seves múltiples dimensions entre els responsables polítics dels ajuntaments petits i d'alguns altres ens locals.**

La legislació espanyola i catalana que s'ha anat aprovant durant els darrers 30 anys no ha considerat que la cultura fos un dret fonamental ni un servei públic imprescindible, i per aquest motiu ha acabat sent una competència concurrent, en la que poden intervenir-hi totes les administracions però en la que cap d'elles exerceix un lideratge clar. La realitat sobre el terreny és que els ajuntaments han esdevingut els que carreguen amb la responsabilitat de dinamitzar la cultura als seus municipis i fan la major part de la inversió en cultura. Aquest esquema deixa als petits municipis en una clara situació de desavantatge. **Ens imaginem un escenari en el que els ajuntaments fossin els responsables de les polítiques sanitàries o educatives? I si ho fossin, no hauria de ser més gran la seva capacitat econòmica –ja sigui via fiscalitat o via transferències d'altres administracions-?**

Aquesta manca de definició del marc legal i les pobres estratègies territorials de les polítiques culturals de la Generalitat de Catalunya, l'administració que hauria d'exercir el lideratge a casa nostra, deixa als ajuntaments en una precària situació en la que la cultura s'acaba reduint a la promoció de les festes majors, l'existència d'una biblioteca pública o un centre cívic i ocasionalment algun esdeveniment vinculat a les arts escèniques o musicals. **La manca de comprensió del que és la cultura per part de molts ajuntaments ha tingut com a conseqüència el sorgiment d'algunes polítiques culturals destarotades com les fires d'artesans a indrets on no hi artesans.** Les modes i la manca de criteri d'alguns responsables polítics, que prenen decisions curterministes i ocasionalment populistes en funció dels seus interessos electorals.

Una de les assistents al debat, l'Anna Goycoolea, mexicana d'arrels catalanes, es sorprenia d'aquesta indefinició institucional que deixava als municipis molt sols en relació a la prestació de serveis públics bàsics com els culturals. **Eduard Miralles, que exercia d'observador silenciós, va intervenir per deixar anar una d'aquelles frases que sintetitzen molt millor aquesta idea que qualsevol discurs "Cal una llei municipal que contempli la cultura i una llei sobre la cultura que tingui en compte als municipis".** El [PECCat](#) [5], un lloable intent de posar ordre en un desequilibrat mapa d'equipaments públics va ser important però possiblement va posar massa èmfasi en la pedra i poc en el servei, el veritable tema de fons.

Però a banda de donar suport econòmic i de recursos, quin ha de ser el paper dels ajuntaments en relació a la cultura? Han de ser simplement fòrums on les diferents entitats culturals es trobin i es decideixin les polítiques culturals? O han de recollir els diferents interessos de la societat civil i posteriorment decidir quins

projectes recolzar i quins no? I quins criteris s'han d'utilitzar per escollir els projectes que es recolzen?

Aquestes preguntes varen incentivar el debat i des de l'Ajuntament de Cabrera es va exposar un cas força interessant sobre la intervenció pública. El cas en qüestió era el d'un municipi amb més de 30 associacions culturals que sovint es contraprogramen. Aquesta ineficient situació pel municipi i per les entitats va arribar a mans de l'ajuntament, que amb la intenció de resoldre-la va decidir intervenir-hi. Quan la regidoria de cultura va voler ordenar la situació i donar un cop de mà a les entitats, aquestes varen considerar que el consistori lluny de solucionar el problema estava burocratitzant la qüestió i establint mecanismes de control. **Com resoldre qüestions com aquestes? Doncs amb la combinació d'elements *hard*, com l'estructura de suport a les entitats i la visió estratègica per poder ordenar la situació amb factors *soft* com les habilitats comunicatives.**

A l'Ajuntament de Sant Pere de Torelló havien donat un pas més en la construcció d'estructures de participació i havien constituït un consell municipal de cultura on hi estaven representades totes les entitats. Això havia establert canals de comunicació que permetien consensuar les polítiques culturals del poble. En el marc d'aquest consell va sorgir la proposta d'organitzar un concert de gralla "diferent" per mostrar als joves del poble que any rere any abandonaven els cursos de gralla que nodreixen d'intèrprets les festes majors, que aquest instrument era molt més que l'acompanyament dels gegants de la festa major. El concert programat, a càrrec d'un mestre graller de reconegut prestigi, va atraure a 50 espectadors a l'església de la vila. Per un poble de poc més de 2.000 habitants, aquest és un impacte força significatiu (és l'equivalent de reunir a 4.000 espectadors a Barcelona), però l'església tenia un aforament d'unes 130 places i la sensació era de fracàs. La junta de govern de l'ajuntament va ser crítica amb el resultat de l'activitat i va qüestionar la idoneïtat de celebrar aquest concert unes setmanes abans de que el mateix intèrpret actués a l'Atlàntida de Vic. Aquest relat suggereix algunes qüestions. **Què és l'èxit d'una proposta cultural als petits municipis? Què és preferible, programar cultura als petits municipis o donar suport als veïns perquè es desplacin als municipis més grans dels voltants?** Respecte a la primera qüestió el grup va estar d'acord que en el context dels petits municipis i els micropobles "poder fer les coses ja és un èxit". La segona qüestió ja no va trobar tan de consens, com era d'esperar. Els professionals i electes del món de la cultura als petits municipis el que volen és fer coses pels seus conveïns i en tot cas portar gent de fora que contribueixin a enriquir la vida social i l'economia local més que subvencionar sortides culturals.

Tot i la tendència del nostre sistema polític de regular un gran nombre d'àmbits socials, la sensació de molts dels assistents, ja fossin agents culturals independents o treballadors públics és que al sector cultural hi una clara manca de planificació que comença a les més altes estructures de l'administració i s'estén fins a als ajuntaments més petits. Roser Vernet, que exercia com a moderadora del grup però va intervenir durant el matí en algunes ocasions com a gestora cultural que és, va apuntar que fins i tot ella, gens amiga de les regulacions i les rigideses en el món de l'art i la cultura, trobava a faltar unes línies polítiques culturals clares, uns objectius estratègics definits que orientessin després als gestors, públics i privats, i als artistes en la seva vida professional.

I el sector privat? Quina és la relació de les empreses i la cultura a Catalunya? I quina hauria de ser? Al respecte va resultar interessant l'aportació d'en Jordi Puig, del Museu de la Vida Rural, una institució única a Catalunya, fundada per la família Carulla als anys 80 a l'Espluga del Francolí. El Museu, que fa uns anys va fer una ambiciosa ampliació per convertir-se en alguna cosa més que un museu etnològic, s'ha convertit en el centre neuràlgic de la cultura municipal i comarcal. L'existència d'un actor privat d'aquesta dimensió hauria de suposar un valor afegit per l'ajuntament del municipi, un recurs per impulsar polítiques culturals més riques, però la realitat és que en lloc de sumar esforços, el consistori s'ha inhibit i ha optat per cedir la iniciativa al museu. **Però, poden els interessos privats, per molta vocació pública que tinguin substituir als poders públics en la seva funció d'ordenació i impuls de la cultura local? O el paper que els hi escau és el de actors independents o col·laboradors i mecenes d'artistes i projectes culturals locals?** La sensació generalitzada és que la manca d'un fort teixit industrial potent als petits municipis deixa als petits comerços com els únics que poden contribuir i participar en els projectes culturals, però la crisi econòmica els ha afectat molt i amb prou feines poden donar suport a les festes majors.

Un cop feta aquesta diagnosi sobre l'acció cultural dels ajuntaments dels petits municipis, i havent constatat les dificultats que sovint acompanyen la feina dels gestors públics i privats **es va debatre sobre les eines per superar aquesta precarietat. Les dues solucions que es varen posar sobre la taula són dos dels principals assumptes que ha tractat la literatura sobre gestió cultural en l'àmbit local en les darreres dècades: la cooperació municipal**, ja sigui entre municipis o amb administracions locals de segon nivell: els consells

comarcals i les diputacions i **la integració de les polítiques culturals amb algunes de les grans qüestions que afecten als municipis** com el desenvolupament econòmic i territorial –i de retruc el turisme-, el medi ambient i la sostenibilitat o les qüestions de gènere. Els regidors i tècnics que formaven part del grup de treball varen confirmar que no els resulta fàcil poder construir projectes amb els municipis veïns, però que ocasionalment han pogut fer-ho trobant la complicitat de les persones adequades. Més enllà de les simpaties polítiques, que faciliten l'entesa, són fonamentals les habilitats comunicatives i les relacions públiques per superar possibles desacords o rivalitats veïnals. Des de les entitats es va afegir que els emprenedors culturals, els artistes o les associacions poden actuar com a catalitzadores dels projectes intermunicipals, una realitat que veure en algunes de les experiències que s'han presentat a la comunitat virtual (Festival En Veu Alta, Delicadeses - Art de Tros o el Festival de Música Antiga dels Pirineus, per exemple) Interacció aquestes setmanes. Respecte a la transversalitat de les polítiques públiques, tot i que aquest no era un camp massa explorat pels assistents és va dir una cosa molt certa "les polítiques transversals permeten enfortir les polítiques culturals i fer que aquestes arribin a un públic més gran".

Un tema que va aparèixer de forma recurrent durant tot el matí era l'incalculable valor de les biblioteques públiques als petits municipis, i en especial el dels bibliobusos, que feien possible que els nuclis urbans més petits i aïllats rebessin de tant en tant uns estímuls culturals que no són molt freqüents en aquests indrets. L'èxit de la política bibliotecària dels municipis de la província és fonamentalment un mèrit de la Diputació de Barcelona, que sempre ha apostat de forma clara per les polítiques de promoció de la lectura. Els qui vivim a la província, o a ciutats grans, sovint no ens n'adonem de la gran tasca que s'ha fet a Barcelona, però escoltant als assistents que venien de poblets petits de les altres províncies catalanes era evident que s'han fet les coses molt bé. Caldria que la Generalitat o les altres diputacions és plantegeessin com superar aquest clar dèficit de les polítiques nacionals de cultura.

Quan s'apropava el final de la jornada i aprofitant que havia tornat a sobrevolar per la sala el paper de les diputacions, es va preguntar als assistents **quin tipus de suport creien que aquest tipus d'entitats locals, els consells comarcals i les diputacions, podien donar-los per tal de millorar la situació de la cultura als seus municipis**. Les respostes varen ser clares: **en primer lloc cal suport econòmic** per poder programar activitats culturals. **I en segon lloc cal que aquestes entitats donin suport tècnic i logístic** als molts municipis que no poden permetre's disposar de tècnics culturals o de materials necessaris per l'organització d'actes. Una de les possibilitats que es va posar sobre la taula va ser la de que la Diputació disposés d'un cos de tècnics i gestors culturals itinerants que passin pels municipis més petits a col·laborar. Això, a banda de la professionalització de la gestió, tindria amb tota seguretat un gran impacte en termes de generació de projectes de cooperació entre municipis. **Es van posar com a exemple els tècnics socioculturals que les diputacions de les províncies andaluses han fet girar en ocasions pels seus pobles més petits.**

Tags: governança cultural

Tags: desenvolupament territorial

- [6]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2016/relatoria-accio-cultural>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/serranosa>

[2] <http://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2016/centre-quim-soler>

[3] <http://konventzero.com/>

[4] <https://www.facebook.com/Apostroph-edicions-i-propostes-culturals-SL-769529356508768/>

[5] http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=37969&query_desc=kw%2Cwrdl%3A%20Pla%20d%27equipaments%20culturals%20de%20Catalunya%202010-2020

[6] <https://interaccio.diba.cat/node/6788>